



Dumitru Manolache

UN ÎNAINTEMERGĂTOR AL APOSTOLUI ANDREI ÎN DACIA?

Faptul că Biserica Ortodoxă Română este de origine apostolică, și că a fost întemeiată prin lucrarea misionară a Sfântului Apostol Andrei, care a predicat cuvântul Evangheliei și în fosta provincie romană Scythia Minor, Dobrogea de astăzi, constituie, fără tăgadă, un adevăr axiomatic. Un studiu de excepție, realizat de Cașin Popescu, „un ucenic al adevărului, și un scormonitor”, cum se autocaracterizează, personalitate de prim rang a creativității științifice și tehnice românești, dar și scriitor, jurnalist și „istoric neconvențional”, cum îl numește profesorul Theodor Codreanu, aduce un argument inedit, extrem de valoros, în susținerea tezei de mai sus: existența unei legende ucrainene care vorbește de prezența a doi episcopi (înțelepți bătrâni, sacerdoți?), unul moldovean și unul galițian, în Templul din Ierusalim, când copilul Iisus le vorbea învățaților! Întorși acasă, ei le-ar fi spus celor din neamurile lor despre învățătura Acestuia, episcopul moldovean pregătind astfel terenul pentru succesul misiunii apostolului nostru evanghelizator.

Cașin Popescu s-a născut la 17 august 1921 la Huși. El a fost descendent al unei vechi familii boierești, ale cărei rădăcini ajung până la Sfântul Ștefan cel Mare. A fost inginer constructor și asistent al decanului Școlii Politehnice din București, Dionisie Germani, la catedra de Hidraulică, între 1943-1947, după care a fost epurat ca mulți alții în epocă. Datorită realizărilor sale profesionale excepționale, regimul comunist a fost nevoit să-i recunoască meritele și să-l distingă cu diploma „Specialist de înaltă calificare”. Pe la sfârșitul anilor '70, Cașin Popescu a ales exilul în Germania, la Durbach,

unde și-a continuat destinul ca savant și scriitor. În 2012, a plecat la Domnul. În Germania a editat revista „Zodii în cumpănă”, între 1992-2004, care a fost continuată la Oradea de către confratele jurnalist Octavian Blaga, un apropiat al său, căruia îi datorăm, printre multe altele, și publicarea studiului acestui mare compatriot, intitulat „Românii, un popor născut creștin” (2004), în care Cașin Popescu vorbește despre legenda ucraineană pomenită deja.

MULTE INFORMAȚII, DAR ȘI ANACRONISME

În octombrie 1982, Val Cordon (pseudonimul folcloristului, profesorului de engleză, traducătorului și poliglotului Valery Fastikovskiy) prezenta comunicarea „O legendă locală ucrainiană privind creștinarea Moldovei în sec.I”, la Sesiunea Institutului Român de Cercetări din Freiburg. În anul următor, comunicarea era publicată în Buletinul Bibliotecii Române din Freiburg, Vol. X (XIV) Serie nouă, la paginile 267-270. Iată textul acestei legende, așa cum a fost tradus de Val Cordon, pe care Cașin Popescu îl consideră un fapt istoric autentic:

„Când Isus Christos era în vârstă de 12 ani, s-a dus Isus Christos cu Fecioara Maria și Iosif la praznic la biserica din Ierusalim, pe care însuși Domnul Dumnezeu o întocmise și o înălțase, o zidise. La praznicul acela au venit popoare din toate părțile, preoți și dregători lumești, și fel de fel de boieri. Când praznicul s-a sfârșit, Fecioara Maria a pornit cu Iosif, au ieșit din biserică, iar Isus Christos a rămas să stea de vorbă cu fețele duhovnicești mai mari, și toți se minunau de mintea lui, căci la toate întrebările ce i se puneau el răspundea și răs-răspundea, iar întrebările pe care el le

punea lor, ei nu le puteau înțelege. Din țara grecească era tare multă lume acolo, căci Grecia e aproape, și toți priveau la Isus Christos și luau aminte la convorbirea lui cu cei mari, căci țara grecească era luminată mai presus de toate celelalte țări, aceștia erau oameni învățați. Și așa grăiesc grecii între ei, că acesta nu este om, copilul acela, la fel ca ceilalți oameni, căci fiind nevârstnic nu avusese când să învețe la școli, dar știa mai multe decât toate căpeteniile: O! ziceau ei, acesta va fi Mântuitorul nostru, căci el este Dumnezeu, nu este om. Așa grăiau grecii între ei, și îndată crezură în el, ca unul care este Mântuitorul și i se închină lui. Și oameni de alte credințe prinseră a se alipi de greci întru credința lor pravoslavnică, și turci se alipiră de greci, la credința mântuitoare. Atunci, turcul purcese a ucide tare mulți dintre ei, dintre creștini, greci, adică, ca să nu creadă în Isus Christos, și să se țină de credința cea veche. Dar niciunul din creștini nu se lepădă de Isus Christos, ci de o sută de ori mai vârtoș evlavia își săvârșeau. Turcul trimitea oști asupra lor, asupra creștinilor adică, ca să-i prindă pe creștini și să-i ducă la grele chinuri turcești. Și atunci, grecii așa se sfătuiră: «Este o țară de sine stătătoare, acolo între râurile Babilonului, să purcedem într-acolo, acolo vom avea pace, nu vom atârna de nici un monarh, acolo vom fi de sine stătători, și acolo Îl vom preamări pe Dumnezeu, Îl vom cinsti și ne vom ruga de El să ne trimită harul său».

În ceas de noapte, grecii purceseră din țara lor în țara Babilonului. Ajunseră acolo, între râurile Babilonului și își aninară organele lor de crengile unei sălcii – căci se aflau acolo trei sălcii împreunate, ca trei degete de la o mână. Și purceseră să înalțe o biserică. Turcul, când cunoscă unde se află grecii

cei fugari, își trimise oastea asupra lor. Oastea turcească ajunsese la râurile Babilonului pe vreme de noapte și pe acei creștini pe care îi putură prinde îi mână în țara turcească, spre a fi dați chinurilor. Iar grecii care au putut scăpa s-au împrăștiat în două părți: o parte a pornit în țara Canaania, în țara Canaanească adică, iar cealaltă a ajuns în Galiția. În Galiția au venit doi episcopi, în pădurea aceea de deasupra stâncii, în locul ce se numește acum satul Skainik (de la Poleanî la Mîsiv, iar de la Mîsiv la Kutî sau la Skainik cam o milă de loc ar fi până la Skainik). Unul din episcopi zice: «Eu rămân aci», iar celălalt episcop zice: «Eu merg mai departe». Și așa unul a rămas în pădurea de deasupra stâncii, adică la Skainik, iar celălalt a pornit spre Moldova. Acolo, episcopul cel moldovean s-a ținut de ortodoxie mai cu strășnicie decât cel galițian, căci episcopul moldovean a statornicit așa credința, ca toți creștinii să-i țină pe jidovi de spurcați, așa fel ca un jidov să nu se așeze la un creștin pe lavița goală, ca să-i spurce creștinului lavița; creștinii din Moldova să aibă niște scândurele pe care să le pună pe laviță atunci când un jidov voia să se așeze pe laviță; iar în Galiția a rămas un episcop blajin și milos și nu-i supăra pe boieri întru nimica.

În pădurea de deasupra stâncii episcopul puse să se taie un stejar, iar din crengile lui să împletească un sălaș vremelnic. Episcopul porunci creștinilor să se suie pe un brad de pe culme, ca să afle dacă nu se vede vreun oraș. Unul din creștini se sui pe brad și zări târgușorul care se numește Bereziv, dar nici un alt oraș nu se mai afla acolo în anul al optsprezecelea de la nașterea Lui Isus Christos. Și așa se duseră cu toții în acel târgușor ca să cumpere toate cele ce aveau de trebuință, și se întorseseră înapoi

în pădurea de deasupra stâncii. Trecând lângă stejarul cela tăiat, văzură, stând pe buturuga stejarului acela, o cucoană cu un prunc în brațe, și era lumină mare în pădurea din jur. Episcopul se opri cu oamenii lui, iar cucoana grăiește către oamenii aceia, către acei creștini: «Nu vă temeți, creștini; veniți mai aproape, eu sunt Maica Domnului care am venit aici, după voi». Atunci, episcopul se apropie cu norodul său și se închină Maicii Domnului la buturuga aceea. Și îndată înălțară grecii o biserică, și așa fel o înălțară ca altarul să fie pe acea buturugă; iar Maica Domnului a stat tot timpul pe buturugă până ce au gătat altarul. Și episcopul cu creștinii lui au așezat-o pe altar, adică de pe buturugă pe altar, și icoana este chiar aceeași Maica Domnului, care, în anul al optsprezecelea după Naștere venise la episcopul cel ortodox”.

Textul acestei legende a apărut în volumul al 12-lea/1902, al cunoscutei colecții „Etnografionj Zbirnyk”, condusă de etnograful ucrainian de renume internațională Volodymyr Hnatjuk, iar recenzia lui, semnată de Alexander Brückner cu titlul „Neuere Arbeiten zur slavischen Volkskunde”, a fost publicată în „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde” în 1903.

„După cum arată titlul acestei scurte legende, este vorba de un text folcloric ucrainian reflectând evenimente din trecutul îndepărtat al poporului român vecin”, apreciază Val Cordon, care precizează că materialul respectiv a fost cules de „O. Rozdolskyj, în anul 1900, de la bătrânul Ilia Fedak, în vârstă de 74 de ani, în satul Poleany, situat nu departe de Kutî, o zonă de contacte directe, vii și permanente, între ucrainieni și români”.

Val Cordon aduce în sprijinul veridicității unor informațiilor din legendă câteva amănunte

importante: icoana din actuala biserică, peisajul, pădurea de deasupra stâncii, satul Skalinik, numit așa după stâncă, târgușorul Bereziv, care ar fi existat încă de pe atunci, caracterul izolat al zonei, care contribuie la buna conservare a tradiției orale, textul despre sfinții cazaci, onestitatea și competența informatorului și „afirmația lui Ilia Fedak, după care credința ortodoxă provine direct de la sursă și a rămas nealterată”.

Derutat însă de anacronismele prezente în legendă (cetatea Ierusalimul în care locuia împăratul turcesc, turcii ș.a), Cordon concluzionează ca aberantă datarea existenței acelor episcopi în anul al 18-lea de la Nașterea lui Iisus Hristos.

O ALTĂ INTERPRETARE A INFORMAȚIEI

Exact informația referitoare la acest an constituie un fapt real, extrem de important și exact pentru istoria creștinismului în general, și pentru cea a creștinismului răsăritean, în special, opinează Cașin Popescu. De altfel, informația se repetă și într-un alt pasaj al legendei. Iată ce spune spunea cercetătorul:

„Felul în care acest text folcloric descrie episodul din Templu reprezintă un moment hotărâtor și dramatic în istoria omenirii, o revoluție spirituală de dimensiuni planetare. Și aceasta, cu o uimitoare economie de mijloace artistice: Iisus nu numai că răspundea la toate întrebările ce i se puneau, ci și «răs-răspundea». Iisus nu era doar un copil-minune, Care trezea admirația prin performanțele sale. El «răs-răspundea»! Era deci o dispută în care Vechiul Testament, reprezentat prin somitățile sale, a ieșit înfrânt, a fost anulat. De aici certitudinea învățătorilor

greci: Acesta este Mântuitorul. La Evanghelistul Luca, acest ascuțit nu apare, episodul e rotunjit, redus la o performanță neobișnuită, dar fără altă semnificație: «Iar după trei zile L-au aflat în templu, șezând în mijlocul învățătorilor, ascultându-i și întrebându-i. Și toți care îl auzeau se minunau de priceperea și de răspunsurile Lui» (Luca 2, 46-47). În textul nostru folcloric nu apare nici o aluzie la răspunsul dat de Iisus părinților săi în Evanghelia lui Luca 2, 49: «De ce era să Mă căutați? Oare nu știați că în cele ale Tatălui Meu trebuie să fiu? ». În schimb, nu găsim la Luca nici cea mai vagă referire la faptul că somitățile Vechiului Testament nu puteau înțelege întrebările puse de copilul Iisus. Aceste fapte din legendă Val Cordon și le însușește, adăugându-le părerea sa personală: «Convertirea subită a învățătorilor greci este pe deplin justificată». Cașin Popescu se întreabă apoi retoric: „Dacă acesta este un adevăr incontestabil, cum a și fost, putea el rămâne numai în spiritul «învățătorilor greci», fără ecou în lumea imediat înconjurătoare lor, și de acolo mai departe? Mai mult decât firește că nu. De altfel nici Domnul nu a voit aceasta”.

Este de domeniul evidenței istorice faptul că în vremurile descrise în legendă la Ierusalim veneau oameni de multe neamuri, cum aflăm din „Faptele Apostolilor”, iudei, parți, mezi, locuitori din Mesopotamia, Iudeea și Capadocia, din Pont și Asia, din Frigia și Pamfilia, din Egipt și ținuturile Libiei, din apropierea Cirenei, romani în treacăt, cretani și arabi, care vorbeau în limbile lor. Și că, așa cum susține Cașin Popescu, dacă Val Cordon ar fi înlocuit cuvântul „turci” din legendă, cu „iudei”, „Turcul” cu „Irod Antipa”, „împăratul turcesc” cu „regele Iudeei”, „turcești” cu „romane” sau „iudaice”,

atunci textul legendei ar fi devenit unul de istorie biblică autentică. Apoi, prezența Maicii Domnului cu Pruncul în brațe în legendă este o minune dumnezeiască, cum s-au petrecut atâtea în decursul veacurilor, care au fost consemnate. Val Cordon consideră însă această prezență „un anacronism, care constituie în același timp și o contradicție logică flagrantă”, idee pe care Cașin Popescu o contestă. El susține că prezența Maicii Domnului în legendă trebuie socotită un fapt real. Așa cum a fost vestirea Nașterii Mântuitorului păstorilor de către un înger, care auzind și văzând aceasta, au împărțit-o și altor păstori, cutreierând astfel lumea. Din acel timp se păstrează în folclorul nostru colinda „Trei păstori se întâlniră”, care exprimă întocmai cele arătate. Cuvântul în sine, „colindă”, „a colinda”, înseamnă „a cutreiera”, „a purta de colo până colo”. Această colindă românească marchează exact vremea Nașterii lui Iisus. În opinia lui Cașin Popescu, ea are „vârsta primului an din viața pe pământ a lui Hristos” și este, a fost și va fi „un fapt real, chiar dacă înșiși acei păstori nu au venit în peregrinările lor în Dacia, ci alții de sub același cer”.

Nașterea lui Iisus și învățătura Lui au fost cunoscute în Dacia, ca și în Palestina și Iudeea, ca și la Babilon și în Chaldeea, ca și în Siria și în Asia Mică, în Egipt și în Grecia toată, încă din vremea în care S-a născut și a trăit Iisus, spune autorul studiului, cunoscându-se din istorie legăturile comerciale, politice, de rudenie și spiritualitate între Iudeea și țara dacilor, între Ierusalim și populația traco-dacă de la Istru.

La fel de reală este, în opinia lui Cașin Popescu, transmiterea veștii Nașterii Domnului, „care a ridicat Duhul lumii și pe (cei Trei) Magi din chibzuirile lor”, și în țara dacilor,

această «parte septentrională a diocezei Thraciei, care nu a fost niciodată separată de Orient», cum cu toată dreptatea spune Jacques Zeiller, adică «provinciile danubiene», care în acea epocă ocupau un loc atât de glorios în istoria lumii romane, pentru că ele îi furnizau împărați care o consolidau.

Această mare veste, primită „prin ai lor, și de la ai lor” pe cele două canale menționate, „avea să fie păstrate în taină, prin sacerdoți, în așteptare și în veghere”, susține cercetătorul. La fel și învățătura lui Iisus, „prin ei, de la ei”, după cuvântul adus în fața lor de Sfântul Apostol Andrei. În acest context, Cașin Popescu menționează existența peșterii de la Ioan Corvin, din Dobrogea, folosită după tradiție ca adăpost de către Sfântul Andrei, unde se adunau discipolii noi formați „să răspândească vestea cea nouă”.

Istorie precum cea relatată în povestirea tradusă de Val Cordon „se vor fi putut strecura și sub pana conservatorului legendei, mai ales dacă ținem seama că venirea celor doi «episcopi» s-a putut face - sau chiar s-a făcut - prin locurile ce țineau de Adiabene, din Parthia, unde se știe că Traian a purtat grele războaie, și că acolo exista o prezență agresivă a turcilor nu numai în timpul lui Traian, ci și pe la sfârșitul secolului I a. Chr.”, subliniază Cașin Popescu. De aici anacronismele care îl deranjau pe Cordon.

„EPISCOPUL MOLDOVEAN” ERA DIN NORDUL DOBROGEI

„Creștinismul la români s-a urzit în taină, cum în taină s-au întors în țara lor, la sălașele lor, cei Trei Magi. Și cum în taină au venit «în anul al 18-lea de la Nașterea lui Christos» episcopul moldovean în țara lui, și episcopul galițian în

Galiția lui. Tot așa, în taină, vor fi venit să treacă și unii apostoli ai învățaturii lui Christos, ca misionari sau altcum, dar tot într-o propovăduirea Cuvântului Domnului, în Nordul Pontului, dincolo de Gurile Dunării și de Nistru, la frații lor din Scythia herodotiană, adică acolo unde părintele istoriei ne spune că în vremea lui locuiau «scythii plugari» (Herodot, IV, 17 și IV, 51) și la geții de pe Tyras, numiți de el tyrageți (Herodot, IV, 51); și acolo unde, mai apoi, s-au fost ales să locuiască ucrainenii, a căror limbă a început a se forma prin secolele XIII-XIV, pe când țara lor, Principatul galițio-volhinic, intrase sub jug străin. După Alexandru Boldur, în Galiția și Volhinia, cum și în Ucraina de azi, locuiau thracii vlahi (în „La grande Thace”, Madrid, 1980; Strabon, XI, 6, 2, ne previne, în această privință, că «scriitorii din vechime numeau toate neamurile de la miazănoapte cu un singur nume: scythi»), susține Cașin Popescu.

Vorbele acestor „episcopi” aducători ai extraordinarei vești, transmisă imediat prin viu grai de la om la om, a devenit tradiție, apoi, în timp, legendă fidelă a unui fapt istoric, ajungând la noi nealterată, ca multe alte informații.

Urmărind posibilul traseu al acestui „episcop moldovean”, Cașin Popescu ajunge la concluzia că el era din Dobrogea, de unde provin și primele confirmări istorice ale creștinismului cunoscute la noi, și anume, din jumătatea de nord a provinciei. „Este fapt istoric cunoscut că până în epoca medievală, și încă două veacuri mai târziu, țara Moldova se întindea spre Sud, peste Dunărea Pontică, dincolo de Tomis (unii istorici străini așază vechiul Tomis la Anadolchioi, sat în județul Constanța, la 2 km spre Nord-Vest de orașul Constanța - vezi Jacques Zeiller), până la Varna și mai departe. Tomisul era numit

«Tomiswara Moldavis», cum se arată pe harta lui I. M. Hassius, profesor de matematică, alcătuită în 1744”, arată Cașin Popescu. „Avem, deci, o îndreptățire să presupunem că acel «episcop moldovean», cum se spune în legendă, să fi fost din partea Tomisului. Că înainte vreme Moldova se întindea și la Sud de Dunăre, și că ea era una cu această parte din Sud, găsim mărturii în credințele și superstițiile poporului român din acest ținut, după cum se poate constata din volumul editat de Artur Gorovei, „Credinți și superstiții ale poporului român”, apărută la București în 1915”, mai arată cercetătorul. El citează în acest sens o tradiție care vorbește de faptul că învățătura Lui Iisus era cunoscută în unele locuri situate la nord de Istru (județul Suceava), înainte de venirea apostolului: „Spre Sfântul Andrei se fac cruci, pe la ferești cu usturoiu, se ung coarnele vitelor și mănâncă cu toții usturoiu, de care miros fug strigoii”. Acest spre și conținutul respectivei superstiții arată că venirea Sfântului Apostol Andrei a fost cunoscută și așteptată de populațiile respective „dinainte” de sosirea efectivă a lui, mai susține cercetătorul. El este ferm convins că „printre «toți cei ce-L ascultau» și «erau uimiți de înțelepciunea și răspunsurile» copilului Iisus vor fi fost, desigur, și „alți oameni decât iudei, mai ales în ziua a doua și a treia. Ce se spune în legendă este logic și îmbracă realitatea. Ierusalimul și Templul erau locuri de vizitare și de întâlnire, chiar și de ședere a multor familii străine care nu erau din Iudea, printre ele, firește, și de greci. Și, tot logic, prin voia Domnului, este că și «alți oameni de alte credințe prinseră a se alipi de greci întru credința pravoslavnică». Nimic nu se împotrivesc acestui adevăr întregitor. Logic este și evenimentul,

ce constituie o minune a minunilor, ca acei oameni «de alte credințe» să ducă vestea mai departe, că «Acesta va fi Mântuitorul nostru», așa cum s-a spus prin prooroci: «Apoi vă voi da păstori după inima Mea, care vă vor păstori cu știință și pricepere» (Ieremia 3, 15; Ieremia 3, 17). Când Sfântul Apostol Andrei a venit în Scythia, sau când Sfântul Apostol Pavel s-a dus în Macedonia, a găsit acolo, deja, printre barbari, și adepți ai învățării Lui Iisus, adusă fie direct de cei veniți din Ierusalim, Galilea, Decapolia, fie transmisă de la om la om de către cei din neamurile respective. Ei, Sfinții Apostoli, au confirmat, prin ființa lor chemată de Iisus, cele aflate de localnici, și au întărit în mod dumnezeiesc, convingător, ceea ce se auzise și se crezuse acolo, fără „să vadă”. Așa, probabil, s-a întâmplat și cu „episcopul moldovean”, care a ajuns să predice în locul lui de baștină învățătura auzită la Templu. Nimic neverosimil în această deslușire a legendei. Mai vrem să observăm că din această veste, din acel timp, s-a format și datează la românii din Moldova, credințele: «Cine va vedea cerurile deschise în noaptea de Bobotează va fi drept înaintea lui Dumnezeu», și «Când se deschide cerul, oamenii fac cruce și cer să li se dea binele de pe cealaltă lume», cum arată studiile lui Artur Gorovei”, subliniază Cașin Popescu.

Conform acestuia, „neamurile cele mai apropiate de credința creștină, în ultima lor stare de păgânătate, au fost dacii și geții, crezători într-un singur zeu făcător a toate. O grație divină acordată acestor neamuri, din care devenim noi, românii: gratia supponit naturam. Grația nu acționează în mod magic, ci după ordinea evenimentelor naturale. O favoare divină

dată strămoșilor noștri, de ale cărei obligații ce ne revin ca moștenitori ai ei încă nu ne-am dat bine seama”.

Autorul studiului mai adaugă ca argument susținător a pătrunderii învățării lui Iisus pe pământul Daciei cel mai mare număr de martiri și de sfinți din acea vreme, comparativ cu alte popoare. „Faptul că la Tomis a existat cel mai puternic centru episcopal din Dobrogea, după Jacques Zeiller, singurul atestat fără controverse, și salba de episcopi ce a luat ființă pe traseul pe care a propovăduit Sfântul Apostol Andrei sunt alte dovezi că în Dobrogea, în primele decenii ale celui dintâi secol creștin, s-a plămădit, din alianța henoteismului geto-dacic cu învățătura Lui Iisus, poporul nostru”, mai spune el. Și că „un terminus a quo pentru începutul poporului român este anul al 18-lea de la Nașterea lui Iisus, când s-a întâmplat venirea/ întoarcerea de la Ierusalim în patria sa a «episcopului moldovean». Acesta a fost primul geto-dac devenit prin convertire un om sufletește nou, un român creștin. Devenirea poporului geto-dac popor român, prin lepădarea de vechile credințe pentru a primi în sine-a-i sufletească pe Iisus, a avut ca rezultat unitatea de limbă și omenia poporului nostru, caracteristici unice în lume. „Acest adevăr, chiar dacă nu este atrăgător unora, mie nu încetează să-mi fie prețios”, concluzionează cercetătorul Cașin Popescu.

Lată cum o aparent neînsemnată legendă poate oferi informații extraordinare despre începutul nostru creștin, întărind prin pomenirea acestui „episcop moldovean”, veritabil înaintemergător al Apostolului Andrei în Dacia, teza creștinării timpurii a strămoșilor și apostolicitatea Bisericii noastre strămoșești.

REPERE BIBLIOGRAFICE:

Blaga Octavian, *Thraco-Geto-Dacii în Noul Testament și în timpul vieții lui Iisus*, cumpăna.wordpress.com, 29 septembrie 2007;

Codreanu Theodor, *A dispărut conștiința românului?*, Contemporanul, nr. 09 din 1 septembrie 2021;

Cordun Val, *Timpul în răspăr - Încercare asupra anamnezei în basm*, colecția Mythos;

Enciclopediaromaniei.ro, *Biografie Cașin Popescu*

Pașca Eugenia, *A dispărut conștiința românului*, Convorbirile AdSumus, 9 martie 2009;

Popescu Cașin, *Românii, un popor născut creștin*, 2004.

A FORERUNNER FOR SAINT ANDREI?

Abstract: The fact that Christianity was brought early on in the territory of Romania is without a doubt and the work of Saint Andrei is detailed. This paper brings forth an interesting hypothesis: the presence of two bishops, from Moldova and Galitia in the Temple of Jerusalem at the time of Jesus.

Keywords: Saint Andrei, Moesia, Jesus Christ, Cașin Popescu.
